

WWW.ALEKINOZKLASA.PL

Filmoznawcze
opracowanie filmu
Wieloryb i chmura
reż. Alyona Tomilova
Rosja 2016

Autor:

dr Maciej Pietrzak

Instytut Filmu, Mediów i Sztuk Audiowizualnych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Słowa-kluce:

przyjaźń, zwierzęta, film bezdialogowy, kontrast, warstwa audialna filmu

Ale Kino!

Międzynarodowy Festiwal
Filmów Młodego Widza

Centrum Sztuki
Dziecka w Poznaniu

Wieloryb i chmura Alyony Tomilovej to krótkometrażowy film animowany opowiadający o **sile prawdziwej przyjaźni**. Historia skoncentrowana jest wokół losów dwójki tytułowych bohaterów – niewielkiej chmurki oraz olbrzymiego wieloryba. Przyjaciele zostają wystawieni na ogromne niebezpieczeństwo, którego zażegnanie udowadnia im przekonać się, że przyjaźń pozwala wyjść cało nawet z największej opresji.

Akcja filmu przebiega w **porządku linearnym**, a kolejne prezentowane na ekranie perypetie bohaterów wynikają bezpośrednio z ich wcześniejszych losów. Interpretację filmu najłatwiej przeprowadzić w oparciu o szczegółowy **plan wydarzeń**, który można rozpisać wedle następującego wzoru:

- (1) Mała chmurka udaje się w stronę widocznego na horyzoncie miasta.
- (2) Bohaterka przygląda się swojemu odbiciu w przeszklonej powierzchni wysokiego wieżowca. Zbliża się do budynku, przypuszczając, że widzi inną chmurkę. Ostatecznie zderza się ze ścianą wieżowca i odlatuje wyraźnie poirytowana.
- (3) Chmurka przelatuje obok szyldu z napisem HOTEL. Zbliżając się do literki O, przybiera jej kolisty kształt, następnie upodobnia się do pięcioramiennej gwiazdki – również widniejącej na wspomnianym szyldzie.
- (4) Chmurka zostaje rozproszona przez przelatujący przez nią ptasi klucz. Przygląda się niezwracającym na nią uwagi mewom, po czym przybiera kształt ptaka i podąża za hałaśliwymi stworzeniami.
- (5) W pogoni za ptakami chmurka uderza o taflę morza i zauważa przyjazną twarz wieloryba. Bohaterowie rozpoczynają zabawę, podczas której chmurka kilkakrotnie upodabnia się kształtem do swojego nowego przyjaciela.
- (6) Zabawę przerywa wielki okręt przepływający w pobliżu bohaterów.
- (7) Gdy statek odpływa, chmurka dostrzega, że wieloryb utknął na pobliskich skałach i nie może powrócić do wody. Bezskutecznie stara się pomóc coraz bardziej osłabionemu przyjacielowi.
- (8) Chmurka zbliża się do powierzchni wody i zaczyna gwałtownie rosnąć, by finalnie zamienić się w ogromną chmurę deszczową. Wzlatuje nad skały, wywołując wielką ulewę, która pozwala jej przyjacielowi wyzwolić się ze śmiertelnej pułapki.
- (9) Ulewa ustaje. Wieloryb powraca do wody i odzyskawszy przytomność, nerwowo spogląda w niebo w poszukiwaniu przyjaciółki. Po chwili chmurka pojawia się w strudze wody wydobywającej się z otworu na grzbiecie wieloryba. Bohaterowie wracają do zabawy.

Analizując przebieg wydarzeń, możemy stwierdzić, że dominującą rolę w jej przebiegu odgrywa chmurka. To jej decyzje i pragnienia popychają akcję naprzód. Początkowo samotna i poszukująca towarzystwa bohaterka wyraźnie stara się zainteresować

otoczenie samą sobą m.in. poprzez upodabnianie się do napotykaných kształtów i postaci (punkty 2, 3 i 4). Jej przodująca rola ujawnia się również w momencie, gdy dzięki szczerzej przyjaźni, jaką darzy wieloryba, zdobywa się na heroiczny czyn, który pozwala jej uratować zagrożonego kompana (punkt 8). Wieloryb jest z kolei postacią znacznie bardziej reaktywną i niemającą znaczącego wpływu na przebieg wydarzeń. W tym kontekście należy uznać, że to chmurka jest **protagonistką** filmu, a wieloryb **postacią drugoplanową**.

Warto również zwrócić uwagę młodych widzów na fakt, iż dwójka tytułowych bohaterów zestawiona została na zasadzie **wyrazistych kontrastów**.

- a) Chmurka jest niewielka, delikatna, lekka i ulotna. Jej żywiołem jest powietrze. Bez najmniejszych przeszkód szybuje ponad ziemią. Potrafi swobodnie zmieniać kształty, rozpląwać się i ponownie materializować.
- b) Wieloryb z kolei jest ogromnym, ciężkim i masywnym stworzeniem. Swobodnie czuje się jedynie w wodzie, a przebywanie na lądzie jest dla niego śmiertelnym zagrożeniem.

Odmienność bohaterów ma swoje łatwe do odczytania konsekwencje interpretacyjne. Film przekazuje nam bowiem jasne przesłanie o tym, iż **prawdziwa przyjaźń potrafi pokonać wszelkie bariery** i nie mają dla niej znaczenia żadne powierzchowne różnice. Dlatego też chmurka prawdziwego przyjaciela odnajduje w bardzo od niej różnym wielorybie, a nie na przykład wśród ptaków, które podobnie, jak ona potrafią szybować w przestworzach.

Innym wartym omówienia aspektem filmu jest jego rozbudowana **warstwa audialna**. Analiza ścieżki dźwiękowej *Wieloryba i chmury* może stać się dobrym punktem wyjścia do rozmowy na temat roli dźwięku i muzyki w sztuce filmowej. W tym kontekście należy wymienić trzy najważniejsze elementy składające się na wspomniany aspekt obrazu Alyony Tomilovej:

- a) **Muzyka** – jeden z najważniejszych środków wyrazu i zasadniczy element dzieła filmowego. Na podstawie *Wieloryba i chmury* możemy łatwo ukazać jej rolę w budowaniu napięcia i emocji wobec wydarzeń rozgrywających się na ekranie. Szczególnie wyrazista jest pod tym względem pogodna muzyka rozbrzmiewająca w czasie zabawy (punkty 5 i 9) oraz zwiastująca nadchodzące nieszczęście melodia pojawiająca się, gdy życiu wieloryba zagraża niebezpieczeństwo (punkt 7).

- b) **Efekty dźwiękowe** – czyli wszelkie rodzaje dźwięku filmowego inne niż muzyka, głosy bohaterów czy głos z offu. W przypadku *Wieloryba i chmury* będą to przede wszystkim odgłosy złączonej wody (punkty 5, 7, i 9), miejski zgiełk (punkty 1 i 2) czy szum ulewnego deszczu (punkt 8). Warto zwrócić uwagę młodych widzów na fakt, iż większość podobnych efektów powstaje specjalnie na potrzeby konkretnych filmów i jest preparowana przez ekspertów wyspecjalizowanych w tej dziedzinie (patrz: materiały dodatkowe).
- c) **Głosy bohaterów** – mimo że *Wieloryb i chmura* to **film bezdialogowy**, jego bohaterowie nie zostali pozbawieni własnych głosów. Westchnienia i śmiech chmurki są bowiem dziełem aktorki udzielającej jej głosu za pośrednictwem **dubbingu**, czyli procesu podkładania mowy do uprzednio nagranych materiałów filmowych.

Materiały dodatkowe:

- D. Bordwell i K. Thompson, *Film art. Sztuka filmowa. Wprowadzenie*, Warszawa 2010. Fragmenty: *Dźwięk w kinie* (s. 296–341), *Film animowany* (s. 428–439).
- M. Hendrykowski, *Słownik terminów filmowych*, Poznań 1994. Hasła: bohater filmowy, dubbing, dźwięk w filmie, efekty dźwiękowe, muzyka w filmie.
- W. Kopaliński, *Słownik symboli*, Warszawa 2012. Hasła: chmura, wieloryb.
- J. Mostowska, *Elementarz młodego kinomana*, Łódź 2017. Fragment: *Język filmu* (s. 71-94).
- Film przedstawiający preparowanie filmowych efektów dźwiękowych:
<https://www.youtube.com/watch?v=elcOxmCBr3U>
- Film przedstawiający pracę aktorów dubbingowych:
<https://www.youtube.com/watch?v=DyF5jvC4C14>

Opracowanie stanowi własność intelektualną i majątkową Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu. Używanie go publicznie, propagowanie, przedrukowywanie i przetwarzanie w sposób prywatny lub publiczny (np. podczas zajęć edukacyjnych) jest tak długo legalne, jak długo pozostaje **BEZPŁATNE**. Jakkolwiek pośrednia lub bezpośrednia forma sprzedaży lub zarobku na odbiorcach (w domyśle: uczniach) pozostaje niezgodna z prawem.